

Žena, 54 let, pracovala převážně v textilním průmyslu. Těsně před revolucí v zemědělství.

Jak jsi prožívala období totality?

Mé rodiny se komunistický režim nijak nedotýkal, takže jsem žila běžný život. Chodila do školy a poté pracovala.

Když jsi chodila do školy, jaký měli tvoji rodiče vztah k režimu?

Režimem se nijak zvlášť nezajímali, prostě žili normální život. Nikde jsme se nijak neangažovali. Byli jsme prostě normální lidé.

Perzekuoval tě nějak režim?

Ne, mě ne. Týkalo se to vesměs kněží, takže museli vykonávat ty nepodřadnější práce, které se nabízely. Vědců také. Vlastně se to týkalo všech vzdělaných a inteligentních lidí, kteří nesouhlasili s režimem. Tak jsme přišli o morální i vědecké autority.

Projevovalo se to nějak v práci?

Lidé byli v KSČ, ale já ne. Radši jsem poctivě dělala a starala se sama o sebe, než abych měla stejný plat, možná o trochu větší a musela mít pak výčitky svědomí.

Jak jsi prožila listopadovou revoluci?

Jelikož jsem měla malého syna a ještě jsem musela pracovat, tak jsem to nijak víc nevnímala. Ale byla jsem ráda, že období komunismu končí.

O co ses tehdy zajímala?

Práce, sport a rozhodčí v basketbalu. Pískala jsem dokonce zápas v druhé lize žen.

Co dovolená a cestování, kde jsi byla a kdy jsi tam jezdila?

Převážně jsem jezdila na Slovensko, pak jsem byla několikrát v Rumunsku, Bulharsku, Jugoslávii, letošní Chorvatsko a roku 1985 jsem se dostala i do Španělska, což bylo na tehdejší dobu vzácné. Fabriky měly tzv. celozávodní dovolené, které bývaly posledních 14 dní v červenci. Po 5 odpracovaných letech jsem pak měla nárok dokonce na 3 týdny dovolené.

Co se doma říkalo a na veřejnosti nesmělo?

Nesmělo se urážet zástupce a členy KSČ, no prostě nic proti režimu. Nesmělo se také mluvit např. ani o rádiích Hlas Ameriky a Svobodná Evropa. A doma jsme režim moc neprobírali.

Chodila jsi do pionýru?

Ano, ale jen chvíli, protože studenti, kteří ho vedli, neměli moc času, tak pionýr zanikl.

Byla jsi na Spartakiádě? A jaký jsi na ni měla názor?

Spartakiády jsem nesnášela. Byla jsem max. na okresní. Podle mě to bylo otročení malých dětí v tělocviku, protože se nezacházelo dobře ani s malými dětmi.

Stála jsi hodně fronty? A na co takové fronty hlavně bývaly?

Když člověk nešel o hodinu dřív před otevírací dobou, tak se na něj většinou nedostalo...Fronty nebyly jen na nedostatkové zboží, ale skoro na vše.

Byla jsi někdy na neplacené brigádě?

Nazývalo se to akce Z. Ale já jsem na ní nikdy nebyla. O prázdninách jsem většinou nebyla doma, takže jsem na nich nebývala.

Byla jsi někdy v Tuzexu? Popř. co jsi tam kupovala?

V tuzexu jsem nebyla. Ale vím, že se tam platilo tzv. Bony, ničím jiným, ale jezdilo tam hodně lidí, protože se tam daly koupit lepší věci, než jinak.

Kupovala jsi céčka?

Ne, nekupovala. Byla to zbytečnost.

Dostávala jsi něco tzv. podpultem? A popř. co?

Ano, bylo to běžné. Ale člověk potřeboval mít dost známých, protože jinak by to moc nešlo. Například kakao nebo ovoce a podobně. Tehdy byl velký nedostatek, takže věci takhle získaných bylo hodně.

Kradlo se hodně, potažmo kradla jsi i ty?

Ano, kradlo se hodně. Chtěla bych vidět toho, kdo nekradl. Lidé měli totiž vzor v režimu.

Jak jsi trávila svátky a chodila jsi na prvomájové pochody?

Na tyto svátky jsem se netěšila. Museli jsme nosit transparenty např. „Se sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“ a „ať žije SSSR“ apod.

Co znamenal pojem „plánování všeho“?

Dělaly se tzv. Pětiletky, to se plánovala práce na každých pět let dopředu.

Měli všichni práci?

První článek ústavy ČSSR ustavoval, že musí mít všichni občané práci. A druhý, že mají za odvedenou práci nárok na mzdu. Kdo byl nezaměstnaný déle než 6 týdnů, byl automaticky zavřen za příživnictví. A když člověk nechtěl pracovat a být doma, tak musel prokázat, že má víc než 100 000 Kčs.

Měla jsi chuť pracovat víc, než jsi měla?

Vůbec, musela jsem pracovat už tak dost, navíc jsme museli plnit plán, takže jsme pracovali i přes soboty a neděle.

Co znamenalo ROH?

Revoluční odborové hnutí, hájilo zájmy spoluzaměstnanců. Nabízeli např. dovolené, rekreace, ale hlavně pak rodinám nebo novomanželům peníze na stavbu domu.

Co to byl tzv. kádrový posudek a jaký jsi měla?

Byl velmi důležitý. Podle posudku se přijímalo do zaměstnání. Když byl posudek kladně napsaný, tak přijali bez váhání. Já jsem měla velmi dobrý.

Jaká byla tehdy kultura a zábava?

Si pamatuji Karla Gotta. Hvězdy musely být poplatné režimu, jinak by nemohly zpívat ani hrát. Např. Marta Kubišová nebyla, takže se o ní dlouho nevědělo. To samé bylo se sportovci.

Jaké byly tehdejší populární pořady?

Bylo jich hodně jak v rádiu, tak v televizi. Já jsem kromě sportovních přenosů nijak tehdejší pořady a filmy nevnímala.

Četla jsi Rudé právo?

Ano, poslední stránku - sport a černou kroniku. Jinak tam byla jen politika.

Chodila jsi do kina? A na co se chodilo?

Několikrát jsem byla na Vinnetoua a Angeliku, jinak tam dávali jen samé pohádky a ruské pořady a filmy.

Poslouchala jsi zahraniční rádia?

Ano, Svobodná Evropa, Hlas Ameriky, Vatikán a Luxemburg. Byly tam totiž pravdivé zprávy a normální hudba.

Jaké byly volby potažmo komunistická politika? A byla jsi u voleb?

U voleb jsem byla skoro vždycky, ale nelíbily se mi, protože stejně byla vždy zvolena KSČ skoro se 100% úspěchem. Co se týče politiky, tak to bylo velmi složité.

Co byly normalizační prověrky?

Byly prováděny v letech 69-71 po vstupu vojsk do ČSSR. Prověřovali správnost vstupu vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR.

Kdo to byli disidenti?

To byla pronásledovaná opozice, většinou jednotlivci či malé skupiny, která byla proti režimu. Takže například náš první český prezident Havel.

Vnímala jsi veřejnou kampaň proti chartě 77?

Občas to bylo v televizi kritizované. Západ dosti tlačil na komunisty, aby nezacházeli aspoň tak krutě s vězni, ale komunisti je ignorovali. Ale nijak zvlášť jsem to nevnímala. Soustředila jsem se víc na práci než na politiku.

Jak si vnímala výbuch Černobyli?

Byla podezření na kontaminaci, ale myslím, že u nás to nemělo vliv. To spíš na Ukrajině a částečně na Slovensku. Já jsem se ničeho neobávala.

Z daného rozhovoru můžeme zjistit mnoho věcí. Tou první je, že člověk musel mít hodně štěstí a chovat se co nejnenápadněji (tedy neměl svobodu slova) a plnit své povinnosti.

Komunisté na to měli heslo „Drž hubu a krok“, které jsem si nechal pro tento závěr. Další věcí je, že někteří v komunismu viděli šanci, a tak se stali straníky. Ve vykonstruovaných procesech komunisté hlavně zavírali lidi, kteří byli na lepší morální výši než ti ostatní, tj. kněží a vědce. Bylo by však mnoho dalších negativních příkladů, které bych mohl uvést, avšak i na dobu před listopadovou revolucí můžu uvést několik pozitiv, která jsou ale v menšině. Jedním z nich je, že podle zákona měl každý občan povinnost pracovat a měl za odvedenou práci nárok na mzdu. Dalším faktem je, že režim se dokázal postarat o svůj lid. Takže bylo velmi málo bezdomovců, pokud vůbec nějakí tedy byli. A navíc stát přispíval i mladým rodinám.

Když to tedy shrnu, tak totalitní režim v ČSSR, který se držel až do roku 1989, nepřinesl s sebou nic dobrého, ba naopak skoro samé negativní věci.